

Jegyzőkönyvi melléletek.

1. A m. tud. Akadémia felirata a képviselőházhoz.

Mélyen tisztelt Képviselőház! A Magyar Tudományos Akadémia hosszabb idő óta foglalkozik azzal az eszmével, hogy az 1843 44-iki bűnügyi javaslatokat és anyaggyűjteményüket szakszerűen feldolgozva közrehoassza.

Az 1848. előtti országgyűlések munkálatai közt tudományos tekintetben kétségkívül ezek a legbecsesebbek. S ha nem adatott meg a javaslatoknak, hogy törvénynyé váljanak, az mivel sem kisebbíti első értéküket.

A negyvenes évek elején az országban kiválólag büntetőjogi kérdésekkel foglalkoztak. A bűnügyi reformok megvitatása nálunk is, mint Franciaországban, közvetlen előkészítőül szolgált a társadalmi rend átalakítására. A jogegyenlőségi eszméket a bűnügyi igazságszolgáltatás terén akarta a nemzet mielőbb létesíteni. S mikor Deák, Eötvös, Dessewfy, Szalay, Pulszky, Klauzál, Zsedényi és Palóczy a bűnügyi javaslatokon dolgoztak, munkatársuk volt az ország egész értelmisége. A megyék és a hírlapok első sorban szintén az idevágó kérdéseket tárgyalták.

Már a törvénykészítés ily széles alapú elrendezése is tanulságosakká teszi ezen codificationalis termékeket.

De megbecsülhetetlen értéket ad e javaslatoknak az, hogy a régi magyar jogélet hamisítatlan tradícióit tükrözik vissza.

Nem könyvtudomány van azokban codificálva, hanem élettudomány. Magyarországon tényleg kétféle büntető jog uralkodott. Egyiket a jogi iskolákban tanították német források alapján, a másikat szokásjogi nyomokon haladva, nemzedékről nemzedékre a megye és a város gyakorolta. Ezt a jogot lesték el 1843-iki codicatoraink és az európai tudomány megállapításain átszűrve, törvénybeli tételekké formulázták.

Éppen mikor könyvtudományunk a legmélyebbre hanyatlott, merítették ők a szokásjog forrásaiból örökérvényű igazságokat

S azon munkálatok egynémelyike, mint pl. Deák Ferenc esküdtzéki különvéleménye, az e kérdésben megjelent irodalmi munkák közt a legelső helyek egyikét foglalja el. A külföldi irodalom is aligha képes felmutatni dolgot, mely a bűnvádi eljárás szervezeti elemeit oly éleslátással és tüzetességgel tárgyalná, mint a különvélemény. Ezen

dolgozat már sejteti azt a Deák Ferenczet, a ki a hatvanas években jutott érvényesülésre: az államalkotó intézmények szervezőjét.

Az anyaggyűjtemény közrebocsátásával nevezetes szolgálatot tennék a magyar jogtudománynak és publicistikának s hathatósan támogatnók büntetőjogi szakférjainkat, a külföldi irodalommal szemben mindinkább érvényesülő önállósítási törekvéseikben.

Ezenkívül újabb adalékkal járnulnánk annak feltüntetéséhez, hogy a negyvenes évek államférfiai az intézmények szervezésében mily óriási eszmegazdagság felett rendelkeztek.

S a kegyelet adóját rónók le a javaslatok nagynevű szerzőinek emléke iránt, kiket az ország eddig csak mint a közjog művelőit és mint politikusokat ismert. de büntetőjogi codificatiójukat — mely szerves kiegészítő része működésüknek — éppen nem méltatta.

A német jogtudomány túlerős befolyásáról szóló téves hit megczáfolására is az volna a leghatásosabb eszköz, ha betekintést engednénk azon gondolatvilágba, melyben a javaslatok készültek. Ennyiben az anyaggyűjtemény közrebocsátása nemzeti kötelesség.

És meg kell említenünk, hogy most, midőn a törvényhozás a fennálló Btk. módosításával és a bűnvádi eljárás codificálásával foglalkozik, az 1843/44-iki munkálatok actualis jelentőséggel is bírnak. A fejlődés menete ötven év óta irányt változtatott. A jogtudomány és a törvényhozások számos büntetőjogi alapkérdésben újabban reátérnek arra az állápontra, melyét a negyvenes években a mi törvényhozóink elfoglaltak.

A közrebocsátás anyagi oldala az, a mi miatt az Akadémia a mélyen tisztelt Képviselőházhoz fordul.

Költségvetésünket a legközelebbi évekre a folyamatban lévő egyéb munkálatok annyira igénybe veszik, hogy egy újabb nagyobb tételt nem voltunk képesek abba felvenni.

Minthogy pedig a parlamenti körökben is többször képezte tanácskozás tárgyát az utóbbi évszázadok országgyűlései tárgyalásainak rendezése és közrebocsátása: az Akadémia azon tiszteletteljes kérelemmel járul a mélyen tisztelt Képviselőházhoz, méltóztassék az 1843/44-iki javaslatok anyaggyűjteményének kiadását az 5.000 frtra menő költségnek elvállalásával lehetővé tenni.

Felesleges talán mondanunk, hogy az Akadémia az anyagnak nem egyszerű kiadását tervezi, hanem tudományos feldolgozásban való bemutatását. Az országgyűlési munkálatok és a többi anyag, mely részint az országos levéltárban, részint magán-kezekben van, a maguk egészében nyomatnának ugyan le, de a történeti bevezetés és a fontosabb részekhez írt külön bevezetések tüzetesen foglalkoznának az illető kérdésekkel.

Különös gondosságot fognak igényelni a büntetőjog azon kérdései, melyek a közjogba szögellenek, mivel egynémelyik 1848-iki és 1867-iki intézménynek előzője és magyarázója az 1843-iki javaslatok-

ban és azok készítése körül folytatott tárgyalásokban található meg. S azt a kapcsolatot sem lesz szabad szem elől téveszteni, mely az 1861-iki küzdelmek és a negyvenes évek munkálatai közt jelentkezik.

Az Akadémia bizottsága az idemellékelt ./. ./. részletes tervezetet és tartalommutatót állította össze, mely tájékoztatást nyújt a tervbe vett kiadvány berendezéséről.

A munka jellegét és rendeltetését abban véljük kifejezhetni, hogy legyen emlékmű az 1848. előtti Magyarország büntetőjogi reformtörekvéseiről, s ezenkívül irodalmi és codificationalis forrásmunka nemzedékek számára. Mély tisztelettel: Budapest, 1896. január 9.

Br. Eötvös Loránd.

./. Az Akadémia bizottságának jelentéséből.

Tíz évvel ezelőtt az Akadémia felkérésére Tisza Kálmán belügyminiszter körlevelet intézett a megyékhez és városokhoz a levéltáraikban lévő országgyűlési emlékeknek az Akadémiához való beküldése iránt. A körlevélben többek közt ezeket írja: «Mint hogy azon férfiak sora, a kik az 1848. év előtti országgyűlésekben résztvettek, mindinkább ritkul és attól lehet tartani, hogy a jelzett emlékek iránti érdeklődés a magyar közönségben mindinkább szünni fog: az azok megmentésére irányuló intézkedéseket az Akadémia nem tartja tovább halaszthatónak». E felhívás folytán számos ily iromány érkezett be és azóta feldolgozásra vár.

Midőn tehát az 1843/44-iki anyaggyűjtemény kiadásának eszméje merül fel, az teljesen beilleszkedik a jelzett törekvés keretébe.

Közrebocsátásukkal a jelen nemzedék a kegyelet adóját rója le a javaslatok nagynevű szerzői: Deák, Eötvös, Desseffy, Szalay, Pulszky és Szemere iránt.

E gyűjtemény ki fogja egészíteni a képet, melyet a nemzet magának azon férfiakról alkotott. Eddig ugyanis éppen nem voltunk kellő figyelemmel arra, hogy 1843-iki codificátoraink teljes mértékben urai voltak a büntetőjog tudományos anyagának, s hogy a büntetőjog kérdéseinek megoldásával messze megelőzték korukat.

Másrészt a közzététel corrigálni fogja azon elterjedt felfogást, hogy a jogi disciplinák körében az 1848 előtti Magyarország csak a közjogi alkotások terén mutathat fel úttörő munkát.

Az anyaggyűjtemény *részletes berendezését* illetőleg a következőket véljük megállapíthatni:

Előrebocsátandó a történeti bevezetés, mely vázolná az addigi törvényhozási kísérleteket, továbbá az 1843/44-iki javaslatok készítésének irodalmi, sajtóbeli, megyei és törvényhozási előzményeit; különben a magyar javaslatok viszonyát az 1791/1807. és az 1827/30-iki javaslatokhoz, az akkori magyar iskolai joghoz, a magyar bírósági gyakorlatához és a rendi szerkezethez. Fel kellene tüntetni azt is, hogy